

הרמב"ם כפרשן המקרא*

הרמב"ם מוכר כפוסק הלכות גדול. הרמב"ם מביא ברבות מהלכותיו פסוקים, שתוך כדי פסק ההלכה הוא מפרשם. לפי הכלל של שבעים פנים לתורה על כל פסוק בתורה פירושים; פירושי פשט או דרש. בעבודה זאת ננסה לראות האם הרמב"ם בפרשו פסוקים הולך בדרך הפשט או הדרש ושמא אין כיוונו אחיד, והוא נוקט את שתי הדרכים. הבדיקה נעשתה ע"פ מבחר הלכות מתוך תשעת הפרקים של "הלכות גניבה".

דרך העבודה

- א. הבאת ההלכה ברמב"ם והפסוק.
- ב. הבאת הפרשנים על אותו פסוק (ספרי, מכילתא, רש"י, רשב"ם, א"ע, רמב"ן, מלבי"ם ואחרים).
- ג. שלב החקירה, האם הפרשנים נטו בפירושם לפרש כדרך הפשט או הדרש. ולאחר מכן המסקנה לאותה הלכה, כלומר: האם הרמב"ם בפירושו לפסוק זה נקט בדרך פשטן או דרשן.

יחסו של הרמב"ם אל המדרש

הרמב"ם קובע את עמדתו אל ההתייחסות לדרך הדרשנית¹: הוא מתנגד לדעה הקובעת, שהדרשות מתאימות רק לפשט המקרא, אולם גם הדעה של המלעגים על הדרשות, אלה "החכמים בעיניהם" שלא ירדו לסוף דעתם של הדרשנים, אינה נראית לו. הדעה של אלה, "שנתברר אצלם גדולת החכמים ז"ל וטוב שכלם... ואם יראו דבר מדברי חז"ל שהדעת מרחיקה אותו הם מבינים שזהו חידה ומשל, ומבקשים למצוא את הכוונה האמיתית הצפונה בדבריהם", היא הדעה המקובלת בדרך כלל על הרמב"ם. הרמב"ם קובע שם על הדרשה, שהיא יכולה להביא תועלת רבה לכל הרבנים המאמינים. דעתו על המדרש מובעת בדבריו:

אל תהא דרשת החכמים קלה בעיניך, כי בה צפונות אליגוריות חשובות מאוד². החכמים הלבישו לפעמים את רעיונותיהם בלבוש כזה שחיצוניותו כאילו עומדת בניגוד לשכל הישר. יש שכוונתם הייתה לעורר את התלמידים להתעמק, או כדי להסתיר את הרעיון הדק מן ההמון שלעולם לא יוכל להגיע להבנתו האמיתית. כל המצוות המקובלות שנדרשו מהמקרא הן מחכמת הכתוב, כי הלשון המיוחד נתן מקום לדרשה³.

* פרק מעבודה סמינריונית של תלמיד שנה ג' בסמינר "מורשת יעקב", בהדרכתו של מר דוד בן-אבן.
1. פירוש המשניות לפי חלק, 125 ב', מורה נבוכים חלק ב' פרק כ"ז.
2. פירוש המשניות, הקדמה 95.
3. ספר המצוות, סוף שורש שני.

דברים אחדים, שבאו באגדה להרחיב את סיפורי התורה, חושב אותם הרמב"ם לדברי קבלה, ואולם במה שנוגע לטעמי המצוות אין הרמב"ם מתחשב תמיד במה שדרשו חז"ל, והוא נותן טעמים אחרים בספר "מורה נבוכים" חלק שלישי.

פרק ב' הלכה ב'

"...וכן הגונב עבדים ושטרות וקרקות אינו משלם תשלומי כפל. שלא חייבה התורה הכפל אלא במטלטלין שגופן ממון שנאמר: "על שור על חמור על שה על שלמה", אבל העבדים הוקשו לקרקעות. שנאמר: "והתנחלתם אותם לבניכם", והשטרות אין גופן ממון".

הרמב"ם מביא כאן שני פסוקים. נעסוק תחילה בפסוק השני, "והתנחלתם אותם לבניכם" (ויקרא כ"ה, מו). מפסוק זה לומד הרמב"ם, שעבדים שווים לקרקעות, כלומר: אדם שגנב עבד אינו חייב לשלם כפל, כיון שכפל חייבה התורה רק במטלטלין. רש"י נוגע בפסוק זה מבחינה לשונית בלבד. הוא מסביר שהפועל "התנחלתם" הוא בבניין התפעל, כלומר הפעולה מבוצעת עליהם, פעולה פאסיבית, וא"כ רש"י מתקשה בהמשך של "והתנחלתם", במלה "לבניכם", ולכן הוא מסביר: והתנחלתם לצורך בניכם, ואין לומר שהם ינחילו, כיון שאם כך, היה צריך לכתוב והנחלתם אותם... הגמ' לומדת במס' מגילה כ"ג, ע"ב, שהקישו עבדים לקרקעות, כיון שמיד לאחר שכתוב: "והתנחלתם אותם לבניכם" ממשיך הפסוק "לרשת אחוזה". כמו כן הגמ' בקידושין כ"ב, ע"ב מקישה את העבדים לשדה אחוזה מהרצף שישנו בפסוק זה. מה שדה אחוזה נקנית בכסף, בשטר ובחזקה, אף עבדים. גם בספרא מקישים עבדים לקרקעות, אך בצורה אחרת: כיון שהפסוק הקודם מסיים "והיו לכם אחוזה", ולאחר מכן בא פסוקנו "והתנחלתם", מכאן מקישים עבדים לקרקעות. המלבי"ם כנ"ל מביא את הגמ' בקידושין.

מדברים אלה נוכל להקשות על הרמב"ם: הרמב"ם כותב שהוקשו עבדים לקרקעות ע"פ הכתוב "והתנחלתם אותם לבניכם". הוא אינו מזכיר כאן את ענין מקומו של הכתוב, לפני או אחרי "אחוזה". ה"לחם משנה" מזכיר את הגמ' ב"מרובה", הלומדת שעבדים וקרקעות אין משלמים כפל, מריבוי הפסוק "על שור על חמור על שה". ריבוי זה בא למעט עבדים וקרקעות. הגמ' במקום מביאה ברייתא שלומדת מהיקש עבדים לקרקעות ולא מעניין של ריבוי. הרמב"ם בהלכה זו מזכיר גם את הפסוק: "על שור על שה...". הוא לומד מזה לגבי מטלטלין שגופן ממון, וכך דבריו: "שלא חייבה התורה הכפל אלא במטלטלין שגופן ממון, שנאמר: "על שור על חמור על שה". ניתן לראות זאת יפה במכילתא פ"י ט"ז: "על כל דבר פשע — כלל, על שור על חמור על שה על שלמה — פרט, על כל אבידה ... — כלל".

רואים כאן את אחת ממידות התורה: "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט", כלומר, כל הפסוק דן לפי הפרט, והרי הפרט כאן זה מטלטלין, משמע שרק מטלטלין משלמים כפל, וממילא זה ממעט עבדים וקרקעות. נשארה השאלה מדוע הפירוט הזה? הגמ' בב"ק נ"ד, ע"ב מתרצת: חד למעט קרקע, וחד למעט עבדים, וחד למעט שטרות, ושלמה למעט דבר שאינו מסוים, שאין הכפל נוהג בו.

4. ובפירוש המשניות במס' טהרות פרק ז', ט.

יתן לסכם את ההלכה הזאת כך: הרמב"ם פוסק בתחילת ההלכה, שהגונב עבדים, שטרות וקרקעות אינו משלם כפל, וזאת הוא לומד מהפסוק "על שור על חמור על שה..."⁵. לאחר מכן מפרט הרמב"ם מהיכן לומדים על עבדים מקרקעות, ושטרות אין נופן ממון. הרמב"ם לא חרג מדרך הפשט. הוא לא כתב במפורט כיצד לומדים מפסוק זה בספר שמות, שעבדים, קרקעות ושטרות לא משלמים עליהם כפל. אך הרמב"ם לא מיעט בדיוק כמו הגמ', אלא עבדים הוא ממעט ע"י הלימוד מקרקעות. הרמב"ם מביא זאת במקומות נוספים (הלכות שכירות פ"ב, ה"א ובהלכות טוען ונטען פ"ה, ה"א). עדיין נשארה השאלה: מדוע הרמב"ם למד דווקא מפסוק זה, ולא כמו הגמ' (במס' ב"מ נ"ז, ע"ב, ובמס' שבועות מ"ג, ע"א).
המסקנה: הרמב"ם בחר בדרך הפשט.

פרק ג' הלכה י"א, ו"י"ד

"דין הגנב לשלם הקרן והכפל או תשלומי ד' וה' מן המטלטלין שלו... ואם אין לו לא קרקע ולא מטלטלין, בית דין מוכרין אותו ונותנין דמיו לניזק. שנאמר: **"אם אין לו ונמכר בגניבתו"**. היה הגנב שווה מאה ואחד, אינו נמכר, שנאמר: **"ונמכר בגניבתו"**, עד שיהיו דמיו כולן מובלעים בגניבתו".

א"ע במקום מפרש "ונמכר בגניבתו" היינו בעבור גניבתו. הגמ' בקידושין י"ח, ע"א אומרת: **"...היתה גניבתו חמש מאות ושווה אלף, אינו נמכר, מאי טעמא "ונמכר" אמר רחמנא, ונמכר כולו ולא חציו, בגניבתו ולא בכפלו ולא בזממו"**.

כאן ברור הדבר שהוא פשט הכתוב. אף פרשן לא ניסה לדרוש זאת בצורה אחרת. הדרשות שנאמרו לגבי קטע זה בפסוק הן על המלה "בגנבתו", שלכאורה היא מיותרת. הרמב"ם לא חרג כאן מדרך הפשט: גנב שאין לו כסף להחזיר הקרן, נמכר לעבד. אך הבעיה התעוררה ברמב"ם בהלכה י"ד. הרמב"ם אומר, שאם הגנב שווה יותר מסכום גניבתו, אינו נמכר, שנאמר: "ונמכר בגנבתו" עד שיהיו דמיו כולן מובלעים בגניבתו. ואילו הגמ' בקידושין דרשה שם את המלה "ונמכר" בצורה אחרת (ראה לעיל). ניתן לתרץ זאת; שהרמב"ם רצה לבאר את דרשת הגמ': "ונמכר כולו ולא מקצתו", ודעתו היא, שלכן דרשה הגמ' כך משום תוספת המלה "בגנבתו". שהרי אמרנו שהיא מיותרת, ולולא כן היה אפשר לדרוש "ונמכר" אפי' מקצתו.⁵ לגבי הלכה י"א, פירש הרמב"ם כדרך הפשט. לעומת זאת, בהלכה י"ד רואים את הרמב"ם **כדרשן**, שהרי לכאורה פשט הכתוב "ונמכר בגנבתו", כלומר: רק על מה שהוא גנב, ולא על הכפל. אמנם הרמב"ם מביא שהגנב נמכר רק על הקרן, אך לא מביא את הפסוק.

נתן לסכם את העניין כך: הרמב"ם אכן בחר בדרך הפשט לעניין כל הקטע בפסוק דהיינו: "אם אין לו ונמכר בגנבתו", אך לגבי "ונמכר בגנבתו" העדיף הרמב"ם את הדרש. ואמנם דרשה זו נשארה בצריך עיון.

5. עיין "תורה תמימה" (שמות כ"ב, ב) סימן קטן טו-ט"ז. שם נכתב באריכות.

פרק ד' הלכה ט'

"הטוען טענת גנב בפקדון של קטן, אע"פ שנתן לו כשהוא קטן, ותבעו כשהוא גדול, ונשבע ואח"כ באו עדים, הרי זה פטור מן הכפל, שנאמר: **"כי יתן איש"**, ואין נתינת קטן כלום, וצריך שתהיה נתינה ותביעה שווין בגדול."

הגמ' במס' שבועות מ"ב, ע"א אומרת: **"אין נשבעין על טענת חש"ו, מאי טעמא, "כי יתן איש" כתיב, ואין נתינת קטן כלום"**.

בירושלמי גיטין פ"ה, ה"ט נאמר: **"אמר רב הונא, הכל מודים שאין נתינת קטן כלום, שנאמר "כי יתן איש", לעומת זאת, הגמ' בירושלמי שבועות פ"ו, ה"ה לומדת זאת מפסוק אחר: "איש-פרט לקטן, ואין לי אלא שנתן לו כשהוא קטן ותבעו כשהוא קטן, נתן לו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול מניין? ת"ל "רעהו", עד שתהא נתינתו ותביעתו שווין"**. יש לחקור גם במקומות אחרים, שבהם מופיעה המלה "איש", האם גם שם ממעטים איש ולא קטן?

יש שלושה מקומות כאלה:

"וכל עבד איש מקנת כסף... (שמות י"ב, מד).

"מכה איש ומת מות יומת" (שם כ"א, יב).

"וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה... (שם כ"א, יד).

נתן להסיק מכאן, שפירוש הרמב"ם על פסוק זה הוא אכן פירוש פשט. חיזוק לכך שזה פשט נתן לראות בעובדה, שהרמב"ם לא למד את המלה "רעהו" כפי שהגמ' בירושלמי למדה (ראה לעיל), שהרי מהמלה "רעהו" נתן ללמוד ולמעט דברים אחרים, ולא דווקא קטן. משמע מזה, שדברי הירושלמי הם דרש, והרמב"ם נמנע מלומר זאת. לכן נתן לקבוע בוודאות, שהרמב"ם בפירושו לפסוק זה הוא פשטן.

פרק ח' הלכה א'

"מצוות עשה לצדק המאזנים והמשקלות והמדות יפה יפה ולדקדק בחשבון בשעת עשייתן, שנאמר: **"מאזני צדק"**, וכן במדת הקרקע צריך לדקדק בחשבון משיחת הקרקע ע"פ העיקרים המתבארים בכתבי הגמטריא."

רש"י במקום מפרש מהם אבנים, איפה והין. הספרא מביא: **"מאזני צדק, צדק את המאזנים יפה, אבני צדק, צדק את המשקלות יפה..."**. המלבי"ם מסביר מדוע כתוב צדק בכל אחד, לומר לך שיעדיף לצד הלוקח וימעט לצד עצמו.

ה"מגיד משנה" על ההלכה הזאת ברמב"ם אומר: **"זה מפורש בכתוב ופשוט הוא"**. לאחר הסתכלות בדברי הרמב"ם ודברי הפרשנים ניתן לקבוע שהרמב"ם פירש כדרך הפשט.

פרק ח' הלכה י"ב

"מניין שחייב המוכר להכריע ללוקח בעת ששוקל לו, שנאמר: **"אבן שלמה וצדק יהיה לך"**, אמרה תורה צדק משלך ותן לו."

רש"י מתייחס לגבי שכר העושה מצווה זו. הגמ' אומרת: **"וצדק, צדק משלך ותן לו"**. הצדק מיותר הוא למדרש, אע"פ שאיפה שלימה מדדת תן לו הכרעה משלך. הספרי לומד כנ"ל, כיון שהמלה "וצדק" מיותרת. לעומתם, הרשב"ם מביא פירוש פשט לפסוק ומסביר: **"אבן שלימה" – חתיכה אחת, "וצדק" – ומכוון וישר"**.

כאן בחר הרמב"ם בדרך הדרש, כיון שלפי פשט הכתוב באמת נראה שהמלה "וצדק" מיותרת, שהרי בזה שהתורה אומרת "אבן שלימה" ברור שצריך שיהיה צדק, לכן דרשו חכמים את המלה הזאת.
המסקנה: הרמב"ם בחר כאן בדרך הדרש.

פרק ט' הלכה א'

"כל הגונב נפש אדם עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תגנוב". פסוק זה האמור בעשרת הדברות הוא אזהרה לגונב נפשות..."

רש"י לומד כאן, בעקבות המכילתא והגמרא, שהפסוק עוסק בגונב נפשות, וזאת הוא מסיק ע"י לימוד של "דבר הלמד מעניינו", כלומר: מה "לא תרצח" ו"ולא תנאף" מדובר שחייבין עליהן מיתה, אף כאן "לא תגנוב" דבר שאתה חייב עליו **מיתה**, משמע **גונב נפשות**. לעומתו, א"ע אינו קובע במה הפסוק עוסק. הוא מפרש שפסוק זה הוא כללי, כלומר: יש גונב נפשות ויש גונב ממון. נתן, לדעתו, לראות בפירושו של ראב"ע פשט. **המלבי"ם** אומר כך: בעיקרו של הפסוק אכן מדובר בגניבת נפשות, אבל גם בגונב ממון, כלומר: כל מה שקשור לגניבה. וישנם מקרים ממוצעים, גם ממון וגם גוף, כמו אשתו, שהיא גופו וגם קניינו. מאידך בעל "**דעת סופרים**" היא: כיון שלא מפורש הדבר שנאסרה גניבתו, לכן האיסור הזה כולל כל דבר שיש בו נזק לזולת ע"י לקיחה, בין גונב ממון ובין גונב נפשות, שהוא הגרוע ביותר. **הרמב"ן** סובר, שמדובר בגונב נפשות. ראינו אפוא מספר פירושים לדיבר השמיני, "לא תגנוב". נתן לחלקם לשתי קבוצות:
א. "לא תגנוב" – כאזהרה כללית, כלומר בין נפשות בין ממון.
ב. "לא תגנוב" – כאזהרה ספציפית לגונב נפשות.

קבוצה א': 1. א"ע. 2. מלבי"ם. 3. "דעת סופרים".

קבוצה ב': 1. מכילתא. 2. גמי סנהדרין. 3. רש"י. 4. רמב"ן.

פירושה של קבוצה ב' אינו נובע מדרך הפשט, אלא מהסתכלות בשאר הדיברות, כלומר: לימוד בדרך של "דבר הלמד מעניינו", מה להלן בדיני נפשות עסקין, אף כאן בגונב נפשות, ואילו לגבי גונב ממון ישנו הפסוק: "לא תגנוב" (ויקרא י"ט, יא). לעומתם פרשני קבוצה א' הוא ע"פ הפשט; נאמר: "לא תגנוב", בין גונב נפשות בין גונב ממון. ואת זאת מבאר יפה ה"דעת סופרים" ואומר: כיון שלא מפורש הדבר שנאסר גניבתו, משמע שהאיסור כאן כולל לקיחת כל דבר שיש בו נזק לזולת בין גונב ממון בין גונב נפשות. לאחר שראינו את דרך פירוש הפרשנים נראה את הרמב"ם. ישנן שתי תמיהות על הרמב"ם:

1. הרמב"ם מונה בספר המצוות בתוך לא תעשה (רמ"ד): "שלא לגנוב ממון, שנאמר: "לא תגנוב, זו גניבת ממון". ואם כן, איך הרמב"ם לומד בפ"א, ה"א, שכל הגונב ממון וגוי עובר בלא תעשה "לא תגנוב"?
2. הרמב"ם אומר במפורש בפ"ט, ה"א: "פסוק זה האמור בעשרת הדברות היא אזהרה לגונב נפשות". וכיצד אפוא הוא לומד זאת גם לגונב ממון? לכן נתן לומר, שהרמב"ם פסק את ההלכות כדעת קבוצה א' שהזכרנו לעיל, אע"פ שעיקר האזהרה הוא על גונב נפשות.

ישנה דעה אחרת המסבירה שבכתב היד המקורי של הרמב"ם היה כתוב בעניינינו "לא תגנובו", ועקב טעות של המדפיסים, הוא"ו של לא תגנובו חוברה אל המלה הבאה, "לא תגנובו ואין לוקין..."

המסקנה: לאור דברים אלו נתן לומר שהרמב"ם בחר את **דרך הפשט**, כפרשני קבוצה א' (א"ע, מלבי"ם, "ידעת סופרים").

פרק ט' הלכה א'

"כל הגונב נפש אדם עובר בלא תעשה, שנאמר: **"לא תגנוב"**. פסוק זה האמור בעשרת הדברות היא אזהרה לגונב נפשות. וכן המוכרו עובר בלא תעשה, שזה בכלל לא ימכרו ממכרת עבד. ואין לוקין על שני לאוין אלו, מפני שהוא לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין, שנאמר: **"כי ימצא איש גונב נפש מאחיו"** ומיתתו בחנק".

הפסוק הראשון כבר נידון לעיל עתה נדון בפסוק השני. **רש"י** בשם **הספרי** מביא שהכוונה כאן בעדים והתראה, וכן כל "לא ימצא" שבתורה. **"שפתי חכמים"** מסביר את דברי **הספרי**, לומר שהיינו חושבים, שכיון שמצאנו את הגניבה בידו נוכל להענישו למרות שאין עדים, באים להשמיענו, שסתם מציאה הכוונה עם עדים, שאלי"כ יוכל לומר שאותו אדם מכר את עצמו ולא גנבו. **ראב"ע** מתייחס לכפילות **"מאחיו מבני ישראל"**, לומר לך שאדום נקרא אח. הספרי לומד מכל מלה בפסוק: **"כי ימצא"** – בעדים. **"איש"** – פרט לקטן. **"גונב איש מאחיו"** – ולא מעכו"ם, **"ומת"** – בסתם מיתה האמורה בתורה, בחנק **"המלבי"ם** אומר, שמכאן לומדים שצריך עדים על הגניבה, משום שהסמך מציאה לגניבה.

הרמב"ם פוסק, שהעונש על שני לאוין אלו הוא מיתה, ולא מלקות, והרמב"ם לומד זאת מהפסוק הנ"ל. ואכן זהו **פשט** הפסוק. **הספרי** הוסיף, שסתם מיתה בתורה היא חנק, וכך כתב הרמב"ם בסוף ההלכה: **"ומיתתו בחנק"**. וקשה: מדוע הרמב"ם למד מפסוק זה דווקא שעל לאו זה יהיה העונש חנק, והרי יש פסוק נוסף: **"וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת"**, וגם כאן אומר רש"י סתם מיתה בחנק? תשובה לשאלה זו נתן למצוא ע"י דיוק בפסוקים. בדברים כתוב: **"כי ימצא איש"**; ההתייחסות בפסוק זה לגונב עצמו, ואילו בשמות כתוב: **"וגנב איש ומכרו ונמצא בידו..."**; ההתייחסות כאן לאדם שגנב. מסיבה זו בחר הרמב"ם את הפסוק בדברים, שהרי הוא התייחס בהלכה לאדם הגונב.

המסקנה: הרמב"ם הוא **פשטן**, שהרי רש"י וספרי חוזרים ושונים שסתם מיתה האמורה זו חנק, וכן כתב הרמב"ם, וכן משמע מפשט הפסוק, שמדובר כאן **במיתה** ולא במלקות.

פרק ט' הלכה י'

"היה הדבר ברור לבעל הבית שזה הגנב הבא עליו אינו הורגו. ואינו בא אלא על עסקי ממון. אסור להרגו, ואם הרגו הרי זה הורג נפש, שנאמר: **"אם זרחה השמש עליי"**, אם ברור לך הדבר כשמש, שיש לו שלום עמך, אל תהרגהו".

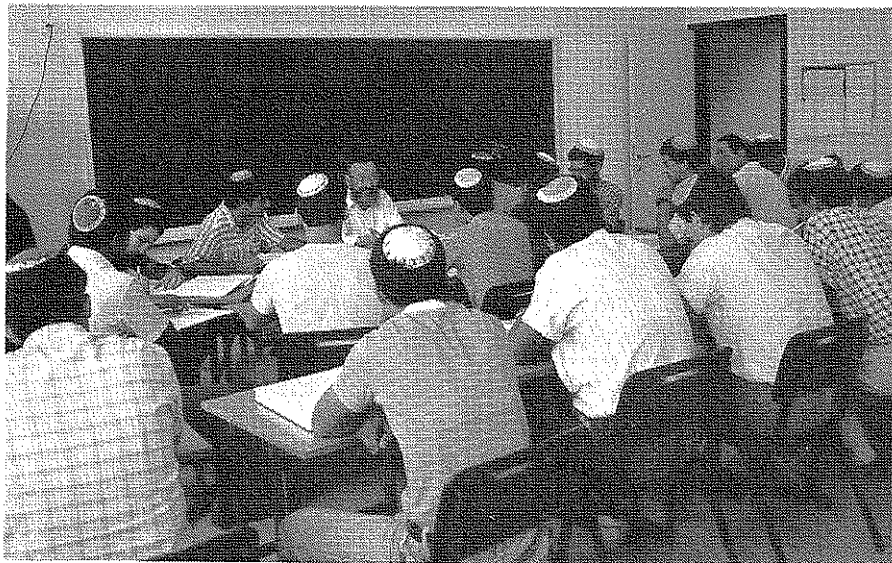
רש"י מביא בשם **המכילתא**, שפסוק זה הוא מעין משל, כלומר: אם ברור לך הדבר, שיש לו שלום עמך כשמש הזה שהוא שלם בעולם, כך פשוט לך, שאינו בא להרוג. **רשב"ם**, לעומת זאת, כותב, שהיה גונב ביום – כפשוטו. **ראב"ע** אומר: **"אם זרחה השמש – שלם ישלם"**, כלומר גם לפי דעת ראב"ע הכוונה כפשוטו. **הרמב"ם** גם הוא

מפרש, שהכוונה שהשמש זרחה ממש, כפשוטו. **הראב"ד** במקום מפרש ג"כ כפשוטו. **אונקלוס**, לעומתם, כותב: **"אם עינא דסהדוהי נפלת עלוהי..."**.
 הפרשנים כאן נחלקים אפוא לשתי קבוצות:
קבוצה א': רשב"ם, ראב"ע, רמב"ן וראב"ד.
קבוצה ב': רבי ישמעאל, אונקלוס, רש"י ורמב"ם.
 כידוע לנו, רבי ישמעאל בפירושו לפסוקי התורה הולך בדרך הפשט, חוץ משלושה מקומות שבהם הוא דורש. לכאורה דרשה זאת היא פשט הכתוב, ואחד מהם הוא הפסוק הזה, שגם בו נאלץ ר' ישמעאל לדרוש.
קבוצה א', המפרשת כאן לפי הפשט, קשה עליה במקום, שלכאורה לפי דבריהם יש חילוק בדין בין היום לבין הלילה, שבלילה יהיה פטור ואילו ביום יהיה חייב.⁶
קבוצה ב' אמנם מפרשת כדרך הדרש, אך דרש זה הוא פשט הכתוב. פירוש הפסוק כאן לפי פשוטו מעורר הרבה שאלות (אחת מהן הבאנו לעיל).
 דוגמאות נוספות לפירוש דרשני, שהוא בעצם פשט, הן:
"ופרשו השמלה" (דברים כ"ב, יז).
"אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה" (שמות כ"א, יט).
מסקנה: הרמב"ם כאן **דורש** (ואולם דרש זה ניתן לראותו כפשט).

סיכום

סיכום הפסוקים שנותחו מראה: כי פרשנותו של הרמב"ם לפסוקי המקרא היא כדרך **הפשט**, למרות שלא מנע עצמו לעתים לפרש כדרך הדרש. המסקנה מתבססת על היקף הלכות מצומצם מאוד, אך אפשר שהוא מייצג במידת מה את דרכו של הרמב"ם בכלל.

6. עיין מה שכתב בעל "מגדל עוז" בפרק ט', הי"י בהלכות גניבה.

תלמידי הסמינר באחד מהשיעורים